

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Küresel Kamusal Mal Olarak Barışın Sağlanması ve Korunmasında Birleşmiş Milletlerin Etkinliğine Yönelik Bir Araştırma: Gazze Örneği

A Study on the Effectiveness of the United Nations in Ensuring and Maintaining Peace as a Global Public Good: The Case of Gaza

Ulvi SANDALCI

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ulvi.sandalci@dpu.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-1527-0815

Özgür SAYGIN

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ozgur.saygin@dpu.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-2159-7112

Öz: Küresel düzeyde etki alanına sahip olan barışın sağlanması ve korunması görevi uluslararası bir kurum olan Birleşmiş Milletler (BM) güvenlik konseyi tarafından sunulmaktadır. Ancak BM'nin kuruluşundan bu yana dünya genelinde yaşanan savaş ve çatışmalar bu kurumun görevini etkin bir şekilde yerine getirip getirmediği konusunda çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Söz konusu tartışmalardan en önemlisi tüm dünya ve BM gözü önünde İsrail'in Gazze'ye yönelik 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren sürdürmekte olduğu soykırımdır. İsrail herhangi bir sivil, çocuk, kadın vs. ayırımı yapmadan, uluslararası hukuku dikkate almadan ve üstelik BM tarafından kullanımı yasak olan bomba ve ağır silahlar ile Gazze'de soykırım gerçekleştirmektedir. Bu soykırımı durdurmada BM Güvenlik Konseyi ciddi anlamda yetersiz ve etkisiz kalmıştır. Kınamak ve çağrı yapmaktan başka bir işlevi olmayan bu kurumun varlığı ve konumu dünya milletleri ve devletleri nezdinde ciddi anlamda tartışmaya açılmıştır. Bu bağlamda bu çalışma da BM'nin barışı sağlama ve korumadaki etkinliğine ilişkin Türkiye'deki algıyı Gazze örneği özelinde ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda İstanbul ilinde 507 bireye anket uygulanarak BM etkinlik düzeyleri ölçülmüştür. Anket sonucu elde edilen veriler SPSS 22 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre BM etkinlik düzeyi düşük çıkmıştır. Katılımcılar BM'nin barışın sağlanması ve korunmasındaki etkinliğini oldukça düşük görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Kamusal Mal, Barış ve Güvenlik, Gazze.

Abstract: The responsibility for ensuring and maintaining peace, which has a global scope of influence, is entrusted to the United Nations (UN) Security Council, a supranational institution. However, the wars and conflicts that have occurred worldwide since the establishment of the UN have led to various debates about whether this institution effectively fulfills its mandate. The most prominent of these debates is the ongoing genocide committed by Israel in Gaza since October 7, 2023, in full view of the world and the UN. Israel has carried out this genocide in Gaza without distinguishing between civilians, children, or women, ignoring international law, and using bombs and heavy weapons that are explicitly prohibited by the UN. In stopping this

Geliş Tarihi:05.05.2025

Kabul Tarihi:08.10.2025

Yayın Tarihi:31.12.2025

Atıf: Sandalci, U. & Saygin, Ö. (2025). Küresel Kamusal Mal Olarak Barışın Sağlanması ve Korunmasında Birleşmiş Milletlerin Etkinliğine Yönelik Bir Araştırma: Gazze Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1667-1684. Doi: 10.33437/ksusbdt.1691936

genocide, the UN Security Council has proven seriously inadequate and ineffective. The Council, whose role appears limited to issuing condemnations and calls, has seen its existence and legitimacy increasingly questioned by the global community. In this context, the present study aims to measure the perception in Türkiye regarding the effectiveness of the UN in maintaining and ensuring peace, using the case of Gaza as a focal point. To this end, a survey was conducted with 507 individuals in Istanbul to assess perceptions of the UN's effectiveness. The data obtained from the survey were analyzed using the SPSS 22 software package. The findings indicate a low level of perceived effectiveness of the UN. Participants regard the UN's role in maintaining and ensuring peace as considerably weak.

Keywords: Global Public Good, Peace and Security, Gaza

GİRİŞ

İsrail, kuruluşunun ilanından itibaren Filistin'de çok sayıda can kaybına ve yaşam alanlarının yok olmasına neden olan saldırılar düzenlemiştir. Ancak bu saldırıların hiçbirisi, 7 Ekim 2023 sonrasında yaşanan katliam kadar dünya kamuoyunun dikkatini çekmemiştir. Filistin'de yaşanan trajedi, iletişimin olmadığı, görsel kayıt imkânlarının sınırlı olduğu ya da kimsenin şahit olmadığı bir olay değildir. Aksine, bu trajedi tüm gerçekliğiyle dünya milletleri tarafından canlı olarak izlenmiştir. İnsanlık tarihi boyunca biriktirilmiş ve farklı toplulukların bir arada yaşama deneyimini koruyan ilkeler, Filistin'de yok edilmiştir. Güçlü olmak, kendi haksızlıklarına gerekçe bularak hukuktan ve adaletten üstün hale gelmek anlamına gelmiştir. Dünyanın vicdanı, İsrail ve onu her koşulda destekleyen ABD'nin insafsızlığına karşı duramamıştır. Saldırıların ölçsüzlüğü, İsraili yöneticilerin acımasız açıklamaları, kayıpların hızla artması ve uluslararası toplumun çaresizliği, barışın sağlanmasından ve korunmasından sorumlu kurumların sorgulanmasına neden olmuştur.

İsrail'in savunduğu argümanlara destek veren ülkelerde bile İsrail karşıtı birçok eylem gerçekleşmiştir. Yaşanan olaylarda Filistin halkına yalnızca aynı dine mensup insanlar değil, farklı inançlara sahip bireyler de destek vermektedir. Filistin'de yaşanan soykırım, belirli görüş ayrılıklarına sahip grupların çatışmasından ziyade, insanlık tarihinde derin yaralar açan bir insan hakları mücadelesi niteliğindedir. Bu doğrultuda, yaşanabilir bir dünya için barışın sağlanması ve korunması, uluslararası toplum açısından önemli bir sınav niteliğindedir. Bu sınav, küresel kamusal mal olarak barışın sağlanmasını ve korunmasını birden fazla ülkenin desteğiyle gerçekleştiren kurumları tartışmaların merkezine yerleştirmektedir. Söz konusu kurumların başında gelen BM Güvenlik Konseyi soy kırma varan katliamlara karşı etkisiz ve yetersiz kalmıştır. Gerek mevcut organizasyonel yapısı gerekse yaptırım gücünün sınırlı olması gibi nedenlerle BM sadece kınamak ve çağrı yapmak gibi herhangi bir etkisi olmayan tepkiler ortaya koymuştur. Bu durum da BM Güvenlik konseyinin asli görevi olan barışın sağlanması ve korunmasında etkisiz ve yetersiz olduğu algısını dünya kamuoyunda yerleşmesine neden olmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'de BM'nin küresel kamusal mal olan barışın sağlanması ve korunmasında etkinliği anket yöntemiyle araştırılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde küresel kamusal malların teorik yapısına yer verilmiştir. Sonrasında ise barışın sağlanması ve korunmasında BM'nin yeri ve görevleri konu edinilmiştir. Araştırma bölümünde ise anket yardımıyla Türkiye'de yaşayan bireylerin BM'nin etkinliğine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

KÜRESEL KAMUSAL MALLAR

Devletin meşruluğunun temel nedenlerinden biri olan kamusal mallar, küreselleşme ile birlikte etki alanı genişleyerek daha geniş kapsamlı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Devletler tarafından ulusal düzeyde ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçlar karşılanmakla birlikte küreselleşmenin getirmiş olduğu uluslararası düzeyde dünya milletlerini ilgilendiren bazı ihtiyaçlar da ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçların bir neticesi olarak dünya milletlerini farklı düzeylerde etkileyen ekonomik, sosyal, doğal vb. bir takım olumsuz gelişmeler küresel kamusal malların oluşmasına zemin hazırlamıştır (Barış ve Barlas, 2017: 138). Günümüzde devletler yalnızca güvenlik, diplomasi ve temel hizmetlerin sağlanmasıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda eğitim, sağlık ve altyapı gibi çeşitli mal ve hizmetleri de sunmaktadır. Bu türden hizmetler literatürde kamusal mal ve hizmetler olarak tanımlanmaktadır. Kamusal mal ve hizmetler, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla devlet tarafından üretilen ve tüm toplumun ortak kullanımına sunulan kaynaklardır. Bu mal ve hizmetlerin temel özellikleri arasında, bireylerin kullanımından dışlanamaması (dışlanamazlık) ve tüketimlerinde rekabetin bulunmaması (rakipsizlik) yer almaktadır. Dolayısıyla bu tür mal ve hizmetlerin tüketimi kolektiftir ve bireyler arasında ayırım

yapılmaksızın sunulmaktadır. 19. ve 20. yüzyıllarda sanayileşme sürecinin hız kazanması ve teknolojik gelişmelerin yaygınlaşmasıyla birlikte, küreselleşme olgusu uluslararası ilişkilerin ve ekonomik yapının temel bir dinamiği hâline gelmiştir. Küreselleşme, ülkeler arasında ekonomik, siyasi ve kültürel etkileşimi artırırken aynı zamanda karşılıklı bağımlılık ilişkilerini de derinleştirmiştir. Bu durum, ulusal sınırların işlevini yitirmesine ve birçok sorunun sınır ötesi boyut kazanmasına neden olmuştur. Sınırların görece anlamını yitirdiği bu ortamda, yalnızca ulusal düzeyde değil, küresel ölçekte de ortak çıkarları ve ihtiyaçları ifade eden küresel kamusal mallar kavramı önem kazanmaya başlamıştır. Küresel kamusal mallar; iklim değişikliğiyle mücadele, barışın korunması, küresel sağlık güvenliği gibi tüm insanlığı ilgilendiren ve küresel iş birliğini gerektiren alanlarda öne çıkmaktadır (Sökmen Gürçem ve İğdır Akaras, 2021: 303). Küresel alanda ortaya çıkan bu malların var olan sorunu tüm dünya bireylerini ilgilendirmesi nedeniyle küresel kamusal mal kategorisinde değerlendirilmektedir (Erdem vd., 2021: 409). Kamusal malların küresel boyuta taşınması olarak nitelendirilen küresel kamusal malların tanımlanırken iki önemli kriterden yararlanılmaktadır. Bunlardan ilki tüketiminde rekabetin olmaması ve faydasından hiç kimsenin dışlanamaması iken ikinci kriter, bu malların faydasının ülkeler ve nesiller arasında yayılmasıdır. Bir başka deyişle küresel kamusal mallar, sınır ötesi ve nesiller arası geçişkenliği olan dışsal etkilere sahiptir (Pehlivan ve Öz, 2022: 23).

Birden fazla milletlerinin ortak fayda sağladıkları mallar olan uluslararası kamusal mallardan bir ulusun vatandaşının yarar sağlaması diğerinin yarar görmesini önlemez veya azaltmaz. Buna göre farklı uluslara mensup olan bireyler bu maldan eşit olarak da yararlanabilmektedirler (Arsan, 1992: 404). Tüketimde rekabetin olmaması ve faydasından kimsenin dışlanamaması özellikleri bölgesel ya da ulusal kamusal mallar ile ortak özellikler olmasıyla birlikte faydanın sınır ötesine, insanlığın önemli bir kısmına ya da gelecek nesillere aktarılması Küresel Kamusal Mal (KKM)'yi diğer kamusal mallardan ayıran özelliklerdir. Nitekim KKM'nin etkisi; az gelişmiş-gelişmekte olan-gelişmiş ülkeler, zenginler, fakirler ve farklı kültürlerle sahip insanlar gibi oldukça geniş ve farklı bir alana hitap etmektedir (Göker, 2009: 9).

Küresel kamusal malların tanımlanması ve buna bağlı olarak sınıflandırılması birçok farklı açılardan yapılmaktadır. Bu tanımların bir kısmında küresellik boyutu ön planda tutulurken bir kısmında kamusal boyutu ön plana çıkarılmaktadır. Küresellik boyutunda kriter, faydanın yayılma alanıdır. Bu mallar, faydalarının yayılma alanına göre, yerel, ulusal, bölgesel veya küresel ölçekte olabilmektedirler. Küresel kamusal malların incelenmesinde, çoğu zaman sağlanan faydalardan daha ziyade yayılan zararların önlenmesi de söz konusu olmaktadır. Kamusal mallarda olduğu gibi kamusal zararlar da dışsallığın mutlak olarak ortaya çıktığı alanlardır. Nitekim uluslararası kamusal malların büyük bir çoğunluğunu 'küresel kamusal zararlar' oluşturmaktadır. Bu durum da aslında, negatif dışsallıkların ulus sınırları dışına yayılmış halidir (Kirmanoğlu vd, 2006: 27). Uluslararası kamusal malların sınıflandırılmasında birçok kategori bulunmakla birlikte temel itibarıyla sektör, fayda ve kamusal derecesine göre üç farklı şekilde sınıflandırma yapılması mümkündür (Susam, 2008: 284-291). Küresel kamusal mallar sektör olarak da ekonomik (ticaret rejimleri, finansal istikrar mekanizmaları), çevresel (okyanuslar, atmosfer, iklim ve biyolojik çeşitlilik), *sosyal* (evrensel insan hakları, sağlık, barış ve güvenlik) ve kurumsal-altyapısal (fiziki altyapı, bilgi ve iyi yönetim) kamusal mallar şeklinde dört farklı sınıflandırmaya tabi olabilir. Küresel kamusal mallar, fiziki bir değer olabileceği (okyanuslar, atmosfer v.b.) gibi bir fayda olarak da ortaya çıkabilir. Küresel kamusal mallar, fiziki bir değer niteliğine sahip olmadığı sürece, küresel ölçekte doğrudan doğruya fayda sağlayabilir, herhangi bir riski azaltabilir veya bireylerin yarar sağlama kapasitesini artırabilir (Tekin ve Vural, 2004: 324). Küresellik, kamusallığın özel bir biçimidir; ve çoğu durumda, o da bir politika seçiminden, örneğin serbest ticareti veya finansal liberalizasyonu teşvik etme kararından kaynaklanır. Bu nedenle, güneş ışığı gibi bazı küresel kamusal mallar doğal olarak küresel ve kamusal olsa da uluslararası iletişim ve ulaşım sistemleri veya bulaşıcı hastalık kontrolü, finansal istikrar veya barış ve güvenliğin sağlanması gibi malların pek çoğu insan yapımıdır (Kaul et al. 2003). Küreselleşmenin gittikçe yaygınlık kazanması ile birlikte, birçok farklı tür ve etkiye sahip olan kamusal mallar, farklı zamanlarda yarı kamusal mal ve kulüp malı gibi özellikleri barındırır da bölgesel ve uluslararası ölçekte etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu durum da bu malların, üretimde etkinlik, finansman ve yönetimleri ile ilgili konularda tartışmalar ortaya çıkarmaktadır. Dışsallıkların niteliği gereği uluslararası hatta nesiller arası ortaya çıkardığı etkileri nedeniyle ulus devletler bu malların üretiminde yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizlik nedeniyle uluslararası düzeyde iş birliği ihtiyacı zorunlu hale gelmektedir. Ancak, ülkelerin gelişme düzeyleri ile

iktisadi, mali, sosyal, siyasi ve kültürel yapılarının farklı olması bu iş birliğini zorlaştırmaktadır (Mutlu, 2006: 70). Tüm bu zorluklara rağmen ulus devletlerin farklı yaklaşımları ve kamusal malın özelliği gereği sınır ötesi olması, tüketimden mahrum bırakılamama ve rekabetin olmaması gibi unsurları dolayısıyla uluslarüstü veya çok uluslu kurumların/örgütlerin söz konusu malları üretmesi gereğini ortaya çıkarmıştır.

Ulusal ya da bölgesel kamusal mallardan ayrı olarak küresel kamusal malların süreci ile ilgili otorite boşluğu olması, ülkeler arasında iş birliğinin sağlanması gereğini artırmaktadır. Ancak ülkelerin bilgi yetersizlikleri, politik önceliklerinin farklı olması, ödeme güçleri, karşılıklı anlayış ve güven eksiklikleri gibi nedenler KKM'nın sunumunda iş birliğini zorlaştırmaktadır (Göker, 2009: 9). Tek tek ülkeler düzeyinde küresel kamusal malların sunum ve finansmanı ele alındığında; bu mallara herhangi bir devletin harcadığı tutarın, bu malların kalkınma yardımları ile finanse edilmesi halinde azalıp-azalmayacağı sorusu ile karşılaşılmaktadır. Bu sorudaki ülkelerin ekseriyeti az gelişmiş ve küresel kamusal mallara yerel ihtiyacı öncelikli ülkelerden oluşuyorsa, o ülkenin yapacağı harcama tutarı azalacaktır. Konuyla ilgili diğer bir soru da herhangi bir ülkedeki küresel kamusal mallara yönelik kalkınma yardımlarının, o ülkedeki küresel özellik taşımayan kamusal mallara yönelik yapılan harcama büyüklüğünü azaltıp-azaltmayacağıdır (Yılmaz ve Yaraşır, 2011: 15). Bu gibi sorunlar küresel kamusal malların sunumuna ilişkin sorunun bu malların finansmanı ile ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Zira hiçbir ülke ne diğer ülkelerin kendi egemenlik alanlarına müdahale etmesine sıcak bakmakta ne de bu tür malların finansmanını tek başına karşılamak istemektedir. Bu durumda ulus devletlerin üstünde bir kurumun önderliğinde bu tür malların sunumu ve finansmanı sorunu ortadan kaldırılabılır. Günümüzde söz konusu malların sunum ve finansmanında önderlik eden kurumların başında Birleşmiş Milletler ve NATO gelmektedir (Karaca, 2021: 50). Birleşmiş Milletler (BM) ve NATO birçok küresel kamusal malın sunum ve finansmanında rol almakla birlikte özellikle barışın sağlanması ve korunmasında önemli ölçüde katkıları olan kurumlardır. NATO yapısı gereği daha çok barışın sağlanması ve güvenlik ile ilgili küresel kamusal malın sunum ve finansmanı ile ilgiliyken BM de güvenlik konseyi aracılığıyla bu alana önemli katkılar sunmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere küresel kamusal mallar özellikle küreselleşmenin önemli boyutlara ulaştığı ve ulusal sınırların ortadan kalktığı günümüzde oldukça çeşitlenmiştir. Bu çeşitliliğin bir neticesi olarak da küresel kamusal malların önemi ve kamusal mal özelliği ön plana çıkmaktadır. Öyle ki küresel kamusal mallar nitelikleri gereği ulusal sınırların dışına çıkarak dünya üzerindeki hemen hemen her bireyi doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendirmektedir. Küresel kamusal malların en önemlilerinden olan barışın sağlanması ve korunması da ulusal sınırları aşarak dünya üzerindeki bireylerin yaşam alanlarını doğrudan ve dolaylı olarak etkilemesi bakımından büyük önem kazanmıştır. Savaşın önlenmesi ve barışın sağlanması, tüm insanların yaşama hakkını koruyarak eşit bir şekilde faydalandığı bir uluslararası kamusal mal olarak değerlendirilebilir. (Arsan, 1992: 404). Barışın sağlanması ve korunması dünya üzerindeki bireyleri ilgilendiren ve önemli ölçüde yarar sağlayan bir durum olduğu için barış ve güvenliğe bir kez ulaşıldığında toplumlar, diğer toplumların tüketimlerini sınırlandırarak onları barış ve güvenliğin sağlamış olduğu faydadan dışlayamaz. Barış ve güvenliğin tüketiminde rekabet olmadığı için ek bir tüketicinin maliyeti sıfırdır. Bundan dolayıdır ki barış ve güvenlik küresel düzeyde sağlandığında herkes ek bir maliyet oluşturmadan bu durumun sağladığı faydadan yararlanır. Buna karşın küresel düzeyde barış ve güvenliğin sağlanamaması veya yeterince korunamaması başta savaş, terör ve şiddet eylemleri olmak üzere istikrarsızlık, yoksulluk, çevre tahribatı gibi küresel kamusal zararların ortaya çıkmasına neden olur (Tosunoğlu, 2019: 52). Söz konusu zararların ortaya çıkmaması veya en azından olabildiğince minimum düzeyde kalması için küresel kamusal mal olan barış ve güvenliğin sağlanmasında uluslararası bir kurum olan BM'ye görev ve yetki verilmiştir. BM birçok uluslararası görevi yerine getirmekle sorumlu olmakla birlikte bunlardan en önemlisi ve kuruluşunun temel amacı küresel düzeyde barışın sağlanması ve korunması işlevini yerine getirmektir.

BARIŞIN SAĞLANMASI VE KORUNMASINDA BM

İnsanlık çağlar boyunca asgari bir uzlaşma temelinde barışın sağlanması ve korunmasına yönelik iyi, niyetlerini hep korumaya çalışmıştır. Dünyanın bu derece birbirine bağlı ve bütünleşmiş bir halde olması güvenliği yalnızca ulusal sınırlarla değerlendirmeyi mümkün kılmamaktadır. Güvenlik ve barış ortak kurallara bağlı kalmaya odaklı bir iş birliği ile sağlanabilir. Askeri, ekonomik, politik, çevre, sağlık

gibi unsurların yanı sıra güvenliğin diğer boyutlarının da analiz edilmesi gerekir. Küresel düzeyde sağlanan barış, ulusal düzeyde ulaşılan adalet veya asayiş gibi diğer kamusal mallarla benzer şekilde faydalar sunmaktadır. Küreselleşmenin hâkim olduğu günümüz dünyasında, barış ve güvenliğin sağlandığı bölgelerde bu olumlu gelişmeden herkes faydalanır; barış ve güvenlik dışlanma ya da bu mallara ulaşmada rekabet mevcut değildir (Kanbak, 2018: 80-81). Barışın ve güvenliğin oluşturulması ve korunması, tüm insanlığı ilgilendiren ve herkesin ortak faydasına hizmet eden önemli faaliyetleri oluşturur. Barışın sağlanmadığı durumlarda ortaya çıkan zararları düşündüğümüzde, barışın tesis edilmesiyle bu zararların önlenmesi önemli bir kazanım olarak ortaya çıkar. Savaşın yol açacağı zararları önlemek kendi başına bir fayda üretmek anlamına gelmektedir. Savaşın ve kaosu yol açtığı ölümler ve huzursuzluklar karşısında barışın sağlanması tüm insanlığın ortak çıkarlarını doğrudan ilgilendiren bir konudur. Barışın tesis edilmesiyle savaşın yarattığı ölümlerin sona ermesi, insan onurunun korunması tüm dünya insanların geleceğini güvence altına almaktadır. Bugün, dünya savaşı boyutunda olmayan bölgesel çatışmalar dahi tüm dünya ülkelerini ve BM, NATO gibi kurumları ilgilendirmektedir. Bu durum, çatışmaların uluslararası boyutları nedeniyle barışın tesisinde dünya devletleri ve uluslararası kuruluşların sorumluluklar üstlenmesini zorunlu kılmaktadır (Arsan, 1992: 406-409).

Modern dönemde, ulusal kamu mallarının sağlanmasında devlet organizasyonları genellikle yeterli olurken, bölgesel ve küresel malların temininde yalnızca devlet yapıları yeterli olmamaktadır. Bu bağlamda, uluslararası kuruluşlar ve örgütlenmeler, küresel dünyanın temel yapı taşları olarak, küresel kamu mallarının sunumunda, üretiminde ve yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu rollerini, doğrudan küresel kamu mallarını üreterek ve yönetimi sağlayarak yerine getirebildikleri gibi, diğer aktörlerin yönetim ve denetim süreçlerine katılarak da yerine getirebilirler. Küresel kamu mallarının sağlanması ve korunmasında temel bir rol üstlenen en önemli uluslararası kuruluş, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'dır. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, bünyesinde barındırdığı çeşitli fonlar ve programlar aracılığıyla, küresel kamu malları kapsamına giren birçok alanda aktif bir şekilde faaliyet göstermektedir (Kanbak, 2018: 82-83). Küresel kamusal mallar ve politikalar bağlamında, gündem oluşturma, kural koyma, uygulamaları izleme ve finansman sağlama gibi işlevleri üstlenen uluslararası kuruluşlar arasında en öne çıkan yapı, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'dır. 184 ülkenin bir araya gelmesiyle kurulan bu teşkilat, bünyesinde çok çeşitli alanlara yönelik fonlar barındırarak küresel sorunların çözümüne katkı sağlamaktadır. Bu fonlar, çevreden sağlığa, uluslararası mülteciler sorunlarından uluslararası güvenlik konularına kadar, küresel kamu malları kapsamına giren hemen hemen tüm alanları kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler'in finansmanı büyük ölçüde üye devletler tarafından sağlanmakta olup, bu ödemeler üye devletlerin ekonomik ödeme gücüne dayanan bir ilke doğrultusunda belirlenmektedir (Kirmanoğlu vd, 2006: 33).

Uluslararası düzeyde yaşanan güvenlik sorunlarının ve savaşların önlenmesi, bireylere kolektif tüketim imkânı sunmakta ve bu tür kamu mallarından bireylerin dışlanması mümkün olmamaktadır. Savaşların ve çatışmaların önlenmesi, barışın tesis edilmesi ulusal sınırları aştığında, bu durum insanlık için uluslararası ölçekte önemli bir fayda sunacaktır. Dünya barışının sağlanmasına ilişkin en önemli sorumluluklar, öncelikli olarak devletlere ve devlet liderlerine aittir. Dünya barış ve güvenliğin sağlanmasına yalnızca ulusal hükümetler değil, aynı zamanda birçok sivil toplum kuruluşu ve özel sektör de aktif olarak katkı sunmaktadır. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, uluslararası barışı tesis etmek, sürdürmek ve bu süreçte ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları engellemek amacıyla faaliyet gösteren önemli kuruluşlardan biridir (Susam, 2008: 288). Birleşmiş Milletler, savaş sonrası dönemde barışın tesis edilmesi ve korunmasını en önemli öncelik olarak belirlemiştir. Birleşmiş Milletler antlaşmasının amaç ve ilkelerini içeren birinci bölümünün birinci maddesinde, uluslararası barış ve güvenliğin korunması temel hedef olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, barışa yönelik tehditlerin engellenmesi, barışın bozulmasına yol açan eylemlere karşı etkili ortak güvenlik önlemlerinin alınması ve uyuşmazlıkların, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun şekilde barışçıl yöntemlerle çözülmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, temel organların yetki ve sorumlulukları açıklığa kavuşturularak, barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik bir çerçeve oluşturulmuştur (Candemi 2007: 1).

Birleşmiş Milletler (BM), uluslararası barışın korunması ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla, BM Anayasası'nın öngördüğü çerçevede barışı koruma faaliyetlerini çeşitli yöntemlerle gerçekleştirmeyi kabul etmiştir. 17 Haziran 1992 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'ne sunulan bir rapor, uluslararası barışın sağlanmasını dört temel kavram üzerinden ele almıştır: "çatışma önleyici

diplomasi,” “barışı oluşturma,” “barışı koruma” ve “çatışma sonrası barışı inşa etme.” Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına ilişkin temel sorumluluk ise BM Güvenlik Konseyi’ne verilmiştir. Bu bağlamda, barışı koruma operasyonlarının (BKO) yetkili organı olarak Güvenlik Konseyi öne çıkmaktadır. (Tosunoğlu, 2019: 53-54). Barışı koruma, savaşın sona erdiği kırılğan siyasi ortamlarda barışın sürdürülmesi ve imzalanan anlaşmaların hayata geçirilmesine katkı sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir teknik olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç, arabuluculuk ve barışı uygulama faaliyetlerini takip eden veya bunlara ek bir destek sağlayan bir yapıya sahiptir. Barışı koruma faaliyetleri, düşman taraflar arasında arabuluculuk yapılmasından, anlaşmaların müzakere edilmesine kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Söz konusu faaliyetler, Birleşmiş Milletler (BM) ya da bölgesel örgütlerin girişimleriyle hayata geçirilmekte ve barışın tesis edilmesi sürecine önemli katkılar sunmaktadır. Barışı uygulama, çatışmaların sona erdirilmesinden tarafların müzakere masasına getirilmesine kadar geçen süreç yaptırımlar ve askeri güç kullanımı gibi zorlayıcı tedbirleri içeren bir dizi önlemden oluşmaktadır (Özbayın, 2020: 95). Birleşmiş Milletler’in (BM) temel amacı, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır. Bu amacın yanı sıra, insan onuru ve şerefine, hak eşitliğinin ve temel hak ve özgürlüklerin korunması da BM’nin üstlendiği görevler arasında yer almaktadır. Uluslararası hukuk bağlamında, barış ve güvenliğin sağlanmasında BM’nin önemli bir rol üstlendiği görülmekte olup, BM Antlaşması’nda açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen, barış gücü harekâtları gerçekleştirilmiştir (Ardıç, 2022: 40). Birleşmiş Milletler (BM), barışı koruma operasyonları (BKO) kapsamında önemli ölçüde mali kaynak ayırmaktadır. Küresel barış ortamının tesisinde hayati bir role sahip olan bu operasyonlar, aynı zamanda yüksek maliyetli faaliyetler olarak dikkat çekmektedir. Birleşmiş Milletler (BM), üç farklı bütçeye sahiptir: düzenli bütçe, barışı koruma operasyonları (BKO) bütçesi ve BM Uzmanlaşmış Kurumları bütçesi. Düzenli bütçe ve BKO bütçesinin finansmanında, belirlenen zorunlu katılımlar kullanılmakta iken, BM Uzmanlaşmış Kurumları’nın bütçesi hem zorunlu hem de gönüllü katılımlar aracılığıyla finanse edilmektedir. Düzenli bütçe, BM faaliyetleriyle ilgili uluslararası tartışmaların sıklıkla odağında yer almakla birlikte, toplam harcamaların yalnızca %20’sini oluşturmaktadır. Bu bütçe, üye ülkelerin zorunlu katılımlarıyla finanse edilir ve katılım oranları, her üç yılda bir üzerinde mutabık kalınan oranlara dayalı olarak hesaplanmaktadır (Tosunoğlu, 2019: 55).

Küresel kamusal mal olarak barışın sağlanması ve korunması işlevini yürütmekle görevli kuruluş olan Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi’nin, uluslararası barış ve güvenliği koruma noktasında kendisinden beklenen işlevleri yerine getirmekte yetersiz kaldığı, günümüzde açıkça gözlemlenmektedir. Birleşmiş Milletler’in (BM) en güçlü organı olan Güvenlik Konseyi, uluslararası barışa zarar veren silahlı işgal veya saldırganlık gibi durumlarda, daimî üyelerden birinin (ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin) vetosu nedeniyle genellikle, duruma uygun etkin tedbirleri almakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum, Güvenlik Konseyi’nin uluslararası barışa zarar veren saldırgan eylemler karşısında tutarlı ve ilkel bir yaklaşım sergilemesini adeta imkânsız hale getirmektedir. Bunun yanı sıra, BM Güvenlik Konseyi’ndeki daimî üyelik mekanizmasının yarattığı ayrımcılığın, ‘devletlerin eşitliği’ ilkesine aykırı olduğu açıktır. Bu nedenle, uluslararası barış ve güvenliğin daha etkin bir şekilde korunabilmesi amacıyla, her devletin bir oy hakkına sahip olduğu ve dolayısıyla temsili niteliği Güvenlik Konseyi’nden çok daha güçlü olan BM Genel Kurulu’nun bu alandaki yetkilerinin artırılması uygun bir yaklaşım olacaktır. (Aral, 2010: 8). Aksi takdirde küresel barışın sağlanması ve korunmasına yönelik görev üstlenen BM’nin dünya milletleri ve devletleri nezdinde varlığı ve etkinliği tartışma konusu olmaya devam edecektir. BM güvenlik konseyi üyesi beş daimî üyenin birinin bile veto etmesiyle hareket kabiliyetinin kısıtlanması söz konusu uluslararası kuruluşu etkisiz hale getirmektedir. Öyle ki bu durum son yıllarda yaşanan ve BM’nin müdahalesinin neredeyse hiç olamadığı savaşlar ve soykırıma varan katliamlarda açıkça görülmektedir. Söz konusu savaş ve katliamlar karşısında BM ve BM Güvenlik Konseyi toplantı yapmak ve çeşitli bildiriler yayınlamak dışında barışın sağlanması ve korunmasına yönelik herhangi bir hareket geliştirememektedir. Bu da hem kurumun varlığını hem de yapısal oluşumunu önemli ölçüde tartışılır hale getirmektedir. Bu tartışmaları daha üst boyutlara taşıyacak gelişmelerden en önemlisi günümüzde hala daha devam eden İsrail’in Gazze’ye yönelik soykırım boyutuna ulaşan katliamıdır. Filistin-İsrail sorununun bir sonucu olarak ortaya çıkan katliama karşı BM yetersiz kalmaktadır.

GAZZE'DE YAŞANAN SOYKIRIM

Filistin üç semavi din tarafından kutsal kabul edilen Kudüs'ü içinde barındırması nedeniyle birçok savaşa konu olmuş bir bölgedir. Müslümanlar için ilk kible ve İsrâ¹ hadisesinin yaşandığı yer olması hususiyeti olan Kudüs 638'de yapılan karşılıklı anlaşma ile Hz Ömer tarafından Müslüman idaresine geçmiştir. Hz Ömer yönetiminde bölgede yaşayan halkın inanç özgürlükleri, can ve mal güvenlikleri sağlanmıştır. Yahudilere ve Hristiyanlara ait ibadet yerleri muhafaza edilmiştir. 461 senelik idare 1. Haçlı seferi ile son bulmuş ve 1099 senesinde tarihte eşine az rastlanır bir katliam ile Kudüs haçlıların yönetimine girmiştir. 88 yıl sonra 1187'de Selahaddin Eyyubi tekrar Kudüs'ü geri almış ve içindeki yaşayan halka güç kullanmamıştır. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim ile Osmanlı Mercidabık Savaşı sonrasında bölge yönetimini devralmıştır. 1917'ye kadar Filistin ve Kudüs bir Osmanlı toprağı olarak kalmıştır. Bölge güvenliği ve Kudüs'ün mimari gelişimi adına Osmanlı dönemi oldukça önemli bir dönemdir. Osmanlı Hz. Ömer ve Selahaddin Eyyubi'nin yaptığı üzere bölgede kan dökmemiş adaletli ve güvenli yönetim sergilemiştir. Bölge toprakları Müslüman idaresinden alındığı dönemlerde ne yazık ki katliamlara sahne olmuştur. Osmanlı'nın 1. Dünya Savaşında mağlup olması ile bölge yönetimi İngiltere'ye geçmiştir (Erul,2017:137-141) Filistin'in göç politikaları ile daha fazla Yahudi nüfusuna sahip olması girişimleri sistematik bir şekilde cereyan etmiş bölge yavaş yavaş işgale hazırlanmıştır. Bu girişimlerin farkında olan 2. Abdulhamit Yahudilerin Filistin'e göç etmelerine izin vermesi halinde önerilen tüm dış borçların ödenmesi teklifini kabul etmemiştir. Filistin yönetiminin 1. Dünya Savaşından sonra İngilizlerin eline geçmesi 1948'de İsrail devletinin kuruluşunun ilan edilmesine zemin hazırlamıştır. İsrail önceleri İngiltere sonradan da ABD desteğı ile kurulmuş ve sistematik olarak Filistin'i işgale başlamıştır. Sürecin hızla İsrail lehine ilerlemesi ABD ve İngiltere'nin ekonomik ve siyasi güçlerini İsrail'in desteklenmesi için kullanmasıyla mümkün olmuştur. (Yılmaz ve Alagöz,2023: 116).

Filistin-İsrail meselesi, 1947 yılından itibaren Birleşmiş Milletler'in sürekli gündemini meşgul eden bir meseledir. Öyle ki bu mesele yıllarca hem Güvenlik Konseyi'nin hem Genel Kurul'un ana gündem maddelerinden biridir. Son yirmi yılda yaşanan gelişmeler, taraflar arasındaki barış sürecini daha da belirsiz hale getirmiştir. 2005 yılında İsrail'in tek taraflı olarak Gazze'den çekileceğini açıklamasının ardından, Hamas Gazze'de kontrolü ele geçirmiştir. Bu gelişmenin ardından, Filistin'in toprak bütünlüğü daha da bozulmuş ve Filistin Yönetimi iki başlı bir yapıya dönüşmüştür. 2007 yılında Hamas, Gazze bölgesinde otoritesini kurarken, El-Fetih ise Batı Şeria bölgesinde siyasi açıdan hakimiyet sağlamıştır. İsrail ise Hamas'ı terörist örgüt olarak ilan etmiş ve güvenlik gerekçeleriyle Gazze'ye yönelik saldırılar düzenlemeye başlamıştır. (Çalık Topuz ve Arafat, 2023: 361-363). Bu saldırıların en sonuncusu ve en yıkıcı olanı ise 07.10.2023 tarihinde başlayan ve halan daha devam edendir. Söz konusu saldırı büyük bir katliama ve soy kırıma dönüşmüş, çoğu çocuk ve kadın olmak üzere on binlerce insan katledilmiş, yüz binlercesi ise ciddi şekilde yaralanmıştır. Bununla birlikte İsrail tarafından açık hava hapishanesine dönüştürülmüş olan Gazze'ye insani yardım yolu kapatılarak yaklaşık 2,5 milyon insan açlık, hastalıklar gibi yollarla da ölüme terk edilmiştir. Toplam alanı oldukça küçük olan Gazze'ye İsrail tarafından dünyada eşi görülmemiş boyutta bombalar atılmış, BM tarafından kullanımı yasak olan birçok bomba türü kullanılmıştır. Bununla birlikte ağır ve hafif mühimmatlar herhangi bir sivil, çocuk, kadın vs. ayırımı yapılmadan kullanılmış ve bundan dolayı İsrail yönetimi başbakanı ile savunma bakanı BM'nin başlıca yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı'nda yargılanarak haklarında tutuklama kararı çıkarılmıştır. Ancak İsrail tarafından Gazze'de yaşayan insanlara yönelik gerçekleştirilen soykırım boyutuna ulaşmış katliamlara karşı BM Güvenlik konseyi ciddi anlamda yetersiz ve etkisiz kalmıştır. Bu etkisiz ve yetersizliğin temel nedenlerinden biri güvenlik konseyinde yer alan ve veto hakkına sahip beş daimî üyeden biri olan ABD'nin alınan kararları İsrail lehine sürekli veto etmesidir. Bir diğer neden de alınan kararları uygulayacak kurum veya yapıların yetersiz oluşudur. Bu gibi nedenlerden dolayı da insan hakları, çocuk hakları, kadın haklarının

¹ Sözlükte “yukarı çıkmak, yükselmek” anlamındaki (ج ر ع) “a-r-c” kök fiilinden urûc mastarı ile türemiş bir ism-i âlet olan “miraç” kelimesi, sözlük anlamıyla “yukarı çıkma vasıtası, merdiven” anlamına gelmektedir. İstilahî bir terim olarak ise Hz. Peygamber'in göğe yükselişini ve Allah katına çıkışını anlatır. Bu olay, Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya gidiş ve oradan da yücelere çıkış şeklinde yorumlandığından, kaynaklarda daha çok “İsrâ ve Miraç” şeklinde geçse de günlük kullanımda Miraç kelimesiyle her iki olay birlikte kastedilir. Bunun yanında Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya bir gece yürüyüşü ile götürülmesi hadisesine “İsrâ”, bu noktadan sonra yaşadığı olaya da “Miraç” denilmektedir (Ağırakça, 2014: 3)

savunulduğu 21. Yüzyıl dünyasında çoğu çocuk ve kadın olmak üzere sayısı yüzbinlere dayanan insan İsrail tarafından katledilmiştir. BM'nin sadece kınamak ve çağrı yapmaktan başka bir şey elinden gelmediği bu katliam BM'yi dünya milletleri ve devletleri nezdinden ciddi anlamda tartışmaya açmıştır.

Bir savaşta veya saldırıda yaşananların soykırım olarak tanınması için yaşananların belirli ölçütlerin üzerinde bir vahşet olmasına bağlıdır. Soykırım tabiri gelişi güzel ifade edilebilecek bir kavram değildir. 7 Ekim 2023'ten 2025 başında imzalanan ve yürürlüğe giren ateşkes anlaşmasına kadar geçen süreç soykırım olarak tanımlanabilecek özellikler göstermektedir. Sürecin bir soykırım boyutunda olduğuna ilişkin önemli ayrıntılar Uluslararası Adalet Divanı'nın ileride açıklayacağımız üzere konuyu ele alış biçiminde de görülmektedir. Bununla beraber uluslararası kamuoyunun bizatihi görerek izlediği yayınlar konunun vahametini ortaya koymaktadır. Yaklaşık 460 gün süren katliam ve saldırılarda konuyu tarafsız şekilde dünya kamuoyuna aktarmak isteyen 202 masum gazeteci katledilmiş, 399'u yaralanmış ve 43gazeteci de esir alınmıştır (Anadolu Ajansı, 2025). İsrail savaş hukukunu çiğneyerek gazeteci, doktor, sağlık çalışanı ve yardım kuruluşları çalışanlarını katletmiştir. Saldırılarından en fazla zarar görenler bölgede yaşayan Filistinli halktır. Filistinlilerin evleri bombalanmış ve hayatta kalmaları engellenmiştir. Konunun soykırım boyutunda olduğuna ilişkin önemli detaylar yapılan çalışmalardan da görülmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Soykırım Sözleşmesi, yapılan zulmün soykırım sayılmasına ilişkin ölçüler ortaya koymuştur. Bu ölçüler doğrultusunda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu süreci bir fiil yaşamış olan Filistin halkı ile yaptığı mülakatlarda soykırım suçunun işlendiğine yönelik sonuçlarını hazırladığı raporda açıklamıştır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu hazırladığı Filistin'de İnsan Hakları İhlalleri ve Gazze Soykırımı Raporu Gazze'den gelen hasta, yaralı ve yakınları ile yapılan mülakatta soykırımın yapıldığına dair önemli bulgular aktarmıştır. Buna göre mülakatta UCM Statüsü ile Soykırım Sözleşmesi dikkate alınmış ve bu doğrultuda sorular sorulmuştur. Mülakatta 7 Ekim sonrası çocukların okula gidemedikleri, ailelerin evlerinin bombalandığı, hastanelerin, doktorların ve yardım kuruluşu görevlilerinin İsrail tarafından hedef olduğu, açlıktan ölen insanların bulunduğu, çocukların zorla başka yerlere nakledildiği, gözaltına alınan kişilere işkence edildiği, insanların tehciye zorlandığı ve tehcir esnasında saldırıya uğradıkları, saldırılarda beyaz fosfor vb. kimyasal silahların kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır (TİHEK, 2024: 158).

Güney Afrika Cumhuriyeti Uluslararası Adalet Divanı'na "İsrail'in Gazze'de yaptıklarının soykırım olduğunu ifade eden bir müracaatta bulunmuştur. Güney Afrika Cumhuriyeti BM'nin "Soykırımı Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi'nin" ihlal edildiği temeliyle dava açma talebinde bulunmuş, Uluslararası Adalet Divanı da talebi uygun görmüştür. Açılan davaya da Türkiye Cumhuriyeti 7 Ağustos 2024 tarihinde Divan'a davaya müdahil olduğunu bildirmiştir. Divan dava sürecinde belirli önleyici kararlar alıp İsrail'in saldırıları durdurması ve yardımların geçişine izin vermesi kararlarını İsrail yönetime iletmiştir. Kararların etkisizliği ve yaptırım gücünün olmaması nedeniyle İsrail kararları dikkate almadan saldırılara devam etmiştir (Demiralp, 2024: 21). Uluslararası Adalet Divanı'nın yapılan katliamları soykırım olabilecek ölçütte tanımlaması Uluslararası kamuoyu açısından oldukça önemlidir. Nitekim soykırım iddiası hukuki anlamda bu süreçle temellendirilmektedir. İsrail savaş hukukunu çiğnemiş insani ve vicdani değerleri yok sayarak çocukları, hasta yatağında yatan sivilleri katletmiştir. Bu doğrultuda Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) 21 Kasım tarihinde Binyamin Netanyahu ve Yoav Gallant hakkında yakalama kararı çıkarmıştır. Karar uluslararası kamuoyunda geniş yankı bulmuştur. Kanada, Slovenya, Çin, Litvanya, Estonya, Hollanda, Belçika, Avustralya ve birçok ülke karara destek çıkmış ve Binyamin Netanyahu ve Yoav Gallant'ın ülkelerine gelmeleri halinde tutuklanacağını bildirmiştir.

Yaşanılanlar göz önünde bulundurulduğunda BM ve diğer uluslararası kuruluşlar sürece doğrudan müdahale edemeyen ama süreci tanımlayan girişimlerde bulunmuşlardır. Özellikle ABD'nin yaşanan katliamları desteklemesi ve sürecin adaletli bir şekilde ele alınmasına engel olması yaşanan kayıpları daha da derinleştirmiştir.

YÖNTEM

Kamusal mallar ulusal düzeyde olduğu gibi küresel boyutta da varlığını göstermektedir. Ulusal düzeyde her devletin kendi tarafından farklı büyüklük ve çeşitlikte sunulan kamusal mallar uluslararası düzeyde küresel kamusal mal olarak uluslararası kuruluşlar tarafından sunulmaktadır. Küresel kamusal malların niteliği ve türleri küreselleşme ile birlikte değişkenlik göstermiş ve kapsamı genişlemiştir.

Dünya milletlerin geçmişe nazaran daha çok birbirleriyle etkileşim haline girmeleri, haberleşme ve iletişim ağında yaşanan hızlı ilerlemeler ve ülke sınırlarının ortadan kalkmaya başlaması küresel kamusal malların sunumunu, finansmanını ve önemini ön plana çıkarmıştır. İnsanlığın yaşayış tarz ve kalitesini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen küresel kamusal mallardan en önemlisi şüphesiz barışın sağlanması ve korunmasıdır. Nitekim dünya üzerinde barışın sağlanması ve bunun devamının sağlanması birey ve devletlerin varlığının temel unsurunu oluşturmaktadır. Bunu sağlamakla görevli en önemli uluslararası kuruluş BM'dir. Nitekim BM'nin kuruluşunun en temel amacı da budur. Ancak BM'nin kuruluşundan bu yana yürütüş olduğu faaliyetlere bakıldığında belli devletlerin belli çıkarları çerçevesinde hareket ettiği ve tarafsız ve bağımsız olamadığı yönünde eleştiriler gittikçe artmaktadır. Söz konusu eleştirilerin bir kaynağı da yaklaşık 1,5 yıldır Gazze'de İsrail'in uyguladığı soykırıma varan katliamlara karşı etkisiz ve yetersiz olmasıdır. Bu çerçevede küresel kamusal mal niteliğine haiz barışın sağlanması ve korunmasıyla görevli BM'nin etkinliği çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Konuyla ilgili teorik çalışmalar olsa da ampirik çalışmalar oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır. BM'nin barışın sağlanması ve korunmasına yönelik fonksiyonunun konu edinildiği bu çalışmanın amacı BM'nin barışın sağlanması ve korunmasında etkinliğine ilişkin Türk toplumunun düşüncelerini İstanbul özelinde ölçmektir. Bu kapsamda Türkiye'nin etnik yapısını daha iyi yansıttığı için İstanbul ilinde anket yöntemiyle toplam 507 bireye ulaşılmış BM'ye ilişkin algıları bağımsız değişkenlerle analiz edilmiştir.

27.01.2025 tarih ve 25.03.2025-64toplantı sayılı Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu uygunluk-onay belgesine göre bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde bilim etiğine aykırı bir durum bulunmamaktadır.

Evren – Örneklem

Çalışmanın ana kütlesi İstanbul'da ikamet eden bireyler tarafından oluşmaktadır. Ek bir coğrafi sınırlama yapılarak anket çalışması bu ilin merkezinde yapılmıştır. Diğer bir sınırlama da yaş demografik değişkenine aittir. Buna göre genel itibarıyla 20 yaş ve üstü bireylerin sosyal, ekonomik, politik, kültürel vb. durumları daha net olduğundan ayrıca yaş demografik değişkenine de bir sınırlama getirilmiştir. Çalışmada kaynakların kısıtlı olması ve ana kütlenin tamamına ulaşmanın zorluğu gerekçesi ile örneklem tipi olarak tabakalı örnekleme seçilmiştir. Tabakalı örnekleme araştırmacıya her bir tabakadan alınması gereken denek sayısı konusunda serbestlik sağlandığı ve araştırmacının alt örneklemin oluşturulması konusunda tam bir yetki tanındığı bir örneklem tipidir (Özmen, 1999: 39). Örneklem hatasının %5 olduğu göz önüne alındığında ana kütlesi 1.000.000 kişiden oluşan kütleyi en az 384 kişilik bir örneklem büyüklüğü temsil edecektir (Saunders vd, 2000: 1). İstanbul'da ikamet eden 20 yaş ve üzeri bireylerin sayısı 2024 yılı ile 6.387.451'dir. %95 güven aralığında örneklem büyüklüğü en az 384 olarak hesaplanmış olmasına rağmen, çalışmada ulaşılan sonuçların daha güvenilir olabilmesi için anket 20 yaş ve üzeri 507 bireye ulaşılarak elde edilmiştir. Anket uygulanarak BM'nin barışın sağlanması ve korunması etkinliğine ilişkin görüşlerine başvurulanan bireylere ait demografik özellikler tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Yaş	Frekans	Cinsiyet	Frekans
20-30	133	Erkek	313
31-40	129	Kadın	194
41-50	113	Medeni Durum	Frekans
51+	132	Evli	339
Eğitim Düzeyi	Frekans	Bekâr	131
İlköğretim	91	Boşanmış/Dul	37
Lise	163	Ortalama Gelir	Frekans
Üniversite	181	0 - 22.104	214
Lisansüstü	72	22.105 - 35.000	119
Meslek	Frekans	35.001 - 550.000	127
Çalışmıyor	89	55.001 – tl ve üstü	47
Bağımsız Kendi İşinde Çalışan	73	Gazze ile İlgili haberler	
Ücretli[Özel sektör]	177	Geleneksel medya	163

Ücretli[Kamu]	97	Sosyal Medya	293
Emekli	71	Diğer	51
Toplam	507	Toplam	507

Güvenilirlik Analizi

Sahadan elde edilen verilerin güvenilirliği ve geçerliliğini ölçmek amacıyla sosyal bilimler alanında Likert tipi anketlerde güvenilirliği test etmek için en fazla Cronbach's Alpha katsayısından yararlanılmaktadır (Bademci, 2011). Söz konusu katsayı 0,7 ve üzerinde ise ölçeğin güvenilir olduğu ve ayrıca ölçekteki ifadelerin birbirleri ile tutarlı oldukları kabul edilmektedir. Katsayının 0,7'nin altında çıktığı durumlarda ise ölçeğin güvenilir olmadığı ve ayrıca ölçekte yer alan ifadelerin birbirleri ile tutarlı olmadıkları kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2003: 231). Araştırmada kullanılan ölçeğe ilişkin Cronbach's Alpha değerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi

Gözlem Sayısı	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
N=507	,737	27

BM'nin barışın sağlanması ve korunması etkinlik algı düzeyini ölçmeye yönelik kullanılan ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,737 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre çalışmada kullanılan ölçek "güvenilir"dir.

Verilerin Analizi

İstanbul'da ikamet eden bireylerin BM'nin barışın sağlanması ve korunması etkinlik algı düzeylerine ilişkin ölçümlemenin yapıldığı çalışmada katılımcıların etkinlik algı düzeyi tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3. BM Etkinlik Algı Düzeyi

	Minimum	Maksimum	Ortalama
BM Etkinlik Düzeyi	1.00	5.00	1,9009

BM'nin barışın sağlanması ve korunması etkinliğini bireyler nezdinde ölçmek amacıyla geliştirilen endeks sonucuna göre bireylerin BM etkinlik algı düzeyi 1,9009 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada kullanılan ölçek 5'li likert olduğundan orta nokta (% 50) olarak 3 değeri kabul edilmektedir. Söz konusu değere göre katılımcıların BM etkinlik algı düzeyleri ortalamasının oldukça üstünde bulunmuştur. Bu da katılımcıların önemli bir kısmının BM'nin küresel kamusal mal olan barışın sağlanması ve korunmasına ilişkin etkinliğinin düşük olduğuna inandıklarını göstermektedir. Yani katılımcılar barışın sağlanması ve korunmasında BM'nin yetersiz kaldığını düşünmektedir. Bu bağlamda etkinlik algı düzeyi düşük bulunmuştur.

Verilere uygulanacak analiz yönteminin tespiti için elde edilen verilerin öncelikle normallik analizinin yapılması gerekmektedir. Normallik testi ile verilerin normal bir dağılım gösterip göstermediği belirlenmekte ve sonraki aşama olan başvurulacak analiz yöntemine karar verilmektedir. SPSS 22.0 ile yapılan normallik testi için verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri dikkate alınmıştır. Elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri ile araştırmacılara verilerin normal dağılım eğrisindeki yeri ile ilgili bilgi vermektedir. Normal dağılım eğrisindeki konumlanma ile verilerin normal dağılıma sahip olup olmadıkları kontrol edilmektedir (Yücenur vd., 2011: 162). Hair vd. (2013)'e göre çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1 , Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre ± 1.5 ve George ve Mallery (2010)'a göre ± 2.0 değerleri arasında yer alırsa seri normal bir dağılım göstermektedir. BM etkinliğinin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine Tablo 4'te yer verilmektedir.

Tablo 4. Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Tanımlayıcılar		İstatistik	Standart Hata
BM Etkinlik	Skewness	,074	,108
	Kurtosis	-1,116	,217

Tablo 4'te yer verilen çarpıklık ve basıklık katsayıları dikkate alındığında BM etkinliğine ilişkin veriler normal bir dağılıma sahiptir. Bundan dolayı BM etkinliği ile ilgili yapılacak analizlerde parametrik olan testlerden t-testi ile ANOVA testine başvurulacaktır.

Demografik Özelliklerin Çapraz Tablo Analizi

Yaş Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik boyutunda bireylerin yaş durumlarına göre herhangi bir farklılık ortaya çıkıp çıkmadığıyla ilgili yapılan Tek Yönlü Varyans analizi ile kurulan hipotez;

Ho: BM Etkinlik boyutunda yaşa göre farklılığa ulaşılamamıştır.

H1: BM Etkinlik boyutunda yaşa göre farklılığa ulaşılmıştır.

Tablo 5. Yaş ANOVA Testi

ANOVA					
BMehtinlik					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,039	3	,680	2,770	,041
Within Groups	123,442	503	,245		
Total	125,482	506			

ANOVA test sonucuna göre BM Etkinlik boyutunda bireylerin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlandığında ($F_{(3-503)}=2,770$, $p<.05$) H_1 reddedilemez.

Gruplar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkan yaş bağımsız değişkeninin grup ortalamalarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Tanımlayıcılar Tablosu

BMehtinlik		
	N	Mean
20-30	123	1,8761
31-40	125	1,8662
41-50	124	2,0115
50+	135	1,8541
Total	507	1,9009

Tablo 6'da yer alan yaş grubunun frekanslarına bakıldığında BM Etkinlik düzeyi en fazla 41-50 arasında e görülmektedir. Sonrasında ise 20-30, 31-40 ve 50 ve üstü yaş aralığı gelmektedir. Bu sonuca göre genel olarak yaş düzeyi arttıkça BM etkinlik düzeyi azalmaktadır.

Cinsiyet Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik düzeyinde cinsiyete bağlı olarak farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Bağımsız örneklem T - testi için kurulan hipotez;

H0= BM Etkinlik boyutunda bireylerin cinsiyet durumlarına göre farklılığa ulaşılammıştır.

H1= BM Etkinlik boyutunda bireylerin cinsiyetine göre farklılığa ulaşılmıştır.

Tablo 7. Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T – testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
BMehtinlik	Equal variances assumed	3,445	,064	2,012	505	,045
	Equal variances not assumed			2,047	443,440	,041

Tablo 7’de Bağımsız örneklem T – testinde yer alan BM Etkinlik boyutunda cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşıldığından ($t_{505}=2,047$, $p > .05$) H_1 reddedilemez.

Tablo 7. Tanımlayıcılar Tablosu

	cins	N	Mean
BMehtinlik	kadın	198	1,9564
	erkek	309	1,8654

Tablo 7’deki cinsiyet frekansına bakıldığında erkeklere ilişkin BM Etkinlik ortalaması kadınlardan daha düşüktür. Yani erkek bireyler BM’nin etkinliğini daha zayıf olarak görmektedirler.

Eğitim Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik boyutunda mükelleflerin eğitim durumlarına göre herhangi bir farklılık olup olmadığıyla ilgili yapılan Tek Yönlü Varyans analizi ile kurulan hipotez;

H0= BM Etkinlik boyutunda eğitime göre farklılık bulunmamaktadır.

H1= BM Etkinlik boyutunda eğitime göre farklılık bulunmaktadır.

Tablo 8. Eğitime ANOVA Testi

ANOVA						
BMehtinlik						
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
Between Groups	1,998	3	,666	2,712	,044	
Within Groups	123,484	503	,245			
Total	125,482	506				

ANOVA test sonucuna göre BM Etkinlik boyutta eğitime göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşıldığından ($F_{(3-503)}=2,712$, $p<.05$) H_1 reddedilemez. Gruplar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkan eğitim bağımsız değişkeninin grup ortalamalarına Tablo 18’de yer verilmiştir.

Tablo 9. Tanımlayıcılar Tablosu

BMehtinlik	N	Mean

ilköğretim	92	1,7846
lise	162	1,8880
üniversite	180	1,9402
lisansüstü	73	1,9793
Total	507	1,9009

Tablo 9'daki eğitim frekanslarına bakıldığında BM Etkinlik düzeyi en fazla lisansüstü eğitim kademesinde görülmektedir. Sonrasında ise üniversite, lise ve ilköğretim gelmektedir. Bu sonuca göre eğitim düzeyi arttıkça BM'nin etkinlik düzeyi de artmaktadır.

Medeni Durum Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik boyutunda mükelleflerin medeni durumlarına göre herhangi bir farklılık ortaya çıkıp çıkmadığıyla ilgili yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile kurulan hipotez;

H₀= BM Etkinlik boyutunda bireylerin medeni durumlarına göre farklılık bulunmamaktadır.

H₁= BM Etkinlik boyutunda bireylerin medeni durumlarına göre bulunmaktadır.

Tablo 10. Medeni Durum ANOVA Testi

ANOVA					
BMetkinlik					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,505	2	,753	3,059	,048
Within Groups	123,977	504	,246		
Total	125,482	506			

ANOVA test sonucuna göre BM Etkinlik boyutta medeni durumlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşıldığından ($F_{(2-504)}=3,059, p>.05$) H₁ reddedilemez. Gruplar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkan medeni durum bağımsız değişkeninin grup ortalamalarına Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11. Tanımlayıcılar Tablosu

BMetkinlik		
	N	Mean
evli	336	1,8725
bekar	134	1,9904
boşanmış/dul	37	1,8348
Total	507	1,9009

Tablo 11'deki medeni durum frekanslarına bakıldığında BM Etkinlik düzeyi en fazla bekarlarda görülmektedir. Sonrasında ise evliler ve boşanmış/dullar gelmektedir.

Gelir Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik boyutunda bireylerin gelir durumlarına göre herhangi bir farklılık olup olmadığıyla ilgili yapılan Tek Yönlü Varyans analizi ile kurulan hipotez;

H₀= BM Etkinlik boyutunda gelire göre farklılık bulunmamaktadır.

H₁= BM Etkinlik boyutunda gelire göre farklılık bulunmaktadır.

Tablo 12. Gelir ANOVA Testi

ANOVA						
BMetkinlik						
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
Between Groups	2,019	3	,673	2,742	,043	
Within Groups	123,463	503	,245			
Total	125,482	506				

ANOVA test sonucuna göre BM Etkinlik boyutta gelir düzeyleri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya çıktığından ($F_{(3-503)}=2,742$, $p>.05$) H_1 reddedilemez. Gruplar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkan gelir bağımsız değişkeninin grup ortalamalarına Tablo 15'te yer verilmiştir.

Tablo 13. Tanımlayıcılar Tablosu

BMetkinlik		
	N	Mean
0-22104	206	1,8867
22105-35000	120	1,9909
35001-55000	133	1,8211
55001 ve üstü	48	1,9584
Total	507	1,9009

Tablo 13'teki gelir düzeyi frekanslarına bakıldığında BM Etkinlik düzeyi en fazla 22.105-35.000 TL aralığında görülmektedir. Sonrasında ise 55.001 ve üstü, 0 - 22.104 ve 35.001-55.000TL gelmektedir.

Mesleki Duruma Göre Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik boyutunda mesleklere göre farklılık ortaya çıkıp çıkmadığıyla ilgili yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile kurulan hipotez;

H_0 = BM Etkinlik boyutunda mesleklere göre farklılık bulunmamaktadır.

H_1 = BM Etkinlik boyutunda mesleklere göre farklılık bulunmaktadır.

Tablo 14. Meslek ANOVA Testi

ANOVA						
BMetkinlik						
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
Between Groups	2,396	4	,599	2,443	,046	
Within Groups	123,086	502	,245			
Total	125,482	506				

ANOVA test sonucuna göre BM Etkinlik boyutta meslek grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya çıktığından ($F_{(3-503)}=2,742$, $p>.05$) H_1 reddedilemez. Gruplar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkan meslek bağımsız değişkeninin grup ortalamalarına Tablo 15'te yer verilmiştir.

Tablo 15. Tanımlayıcılar Tablosu

BMetkinlik		
	N	Mean

çalışmıyor	84	1,7749
bağımsız	70	1,8626
ücretli (özel sektör)	180	1,9661
ücretli(kamu)	103	1,8831
emekli	70	1,9491
Total	507	1,9009

Tablo 15'teki meslek frekanslarına bakıldığında BM Etkinlik düzeyi en fazla ücretli (özel sektör)de görülmektedir. Sonrasında ise emekli, ücretli (kamu), bağımsız ve çalışmıyor gelmektedir.

Haber Kaynağına Göre Bağımsız Değişken Analizi

BM Etkinlik boyutunun haber kaynağına göre herhangi bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü Varyans analizi ile kurulan hipotez;

H₀= BM Etkinlik boyutunda haber kaynağına göre farklılığa ulaşılamamıştır.

H₁= BM Etkinlik boyutunda haber kaynağına göre farklılık ulaşılmıştır.

Tablo 16. Haber Kaynağı ANOVA Testi

ANOVA						
BMetkinlik						
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
Between Groups	1,801	2	,900	3,669	,026	
Within Groups	123,681	504	,245			
Total	125,482	506				

ANOVA test sonucuna göre BM Etkinlik boyutta haber kaynağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşıldığından ($F_{(2-504)}=3,669, p<.05$) H₁ reddedilemez. Gruplar arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkan haber kaynağı bağımsız değişkeninin grup ortalamalarına Tablo 17'de yer verilmiştir.

Tablo 17. Tanımlayıcılar Tablosu

BMetkinlik		
	N	Mean
geleneksel medya	163	1,8148
sosyal medya	293	1,9388
diğer	51	1,9585
Total	507	1,9009

Tablo 17'deki haber kaynağı frekanslarına bakıldığında BM Etkinlik düzeyi en fazla diğer haber (akraba, çevre, eş, dost, gb.) kaynağı olmuştur. Sonrasında ise sosyal medya ve geleneksel medya gelmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Barışın sağlanması ve korunmasında kilit bir görev üstlenen BM çatışmaların önlenmesi, bitirilmesi ve savaş veya çatışma sonrası dönemde barış ve güvenliğin sürdürebilmesine yönelik önemli rol oynamaktadır. Barış ve güvenliğin sağlanmasında uluslararası toplumun en önemli ve kapsamlı kuruluşlarından biri olan BM güvenlik konseyi aracılığıyla bu görevini icra etmektedir. Ancak güvenlik konseyinde yer alan ve veto hakkına sahip beş daimî üyenin veto hakkı, alınan kararları uygulayacak kurum veya yapıların yetersiz oluşu, karar alma süreç ve işleyişinin adaletsiz bir yapıya sahip olması gibi nedenlerle BM barışın sağlanması ve korunmasında etkisiz kalmaktadır. Bunun en önemli örneği

bugün İsrail tarafından Gazze’de yapılan soykırımda “görölmektedir. İsrail Ortadoğu’da var olduğundan beri sürekli olarak belirli aralıklarda başta Filistin halkı olmak üzere birçok devlet halkına karşı çatışmacı ve saldırgan tavırlar ortaya koymakta ve bu politikasında da büyük ölçüde BM Güvenlik Konseyi daimî üyesi ABD’den destek görmektedir.. İsrail’in bu saldırgan tavrı 7 Ekim 2023 tarihinden sonra başka bir boyuta ulaşmıştır. İsrail bu tarihten sonra açık hava hapishanesi olarak varlığını sürdüren Gazze’de yaşayan halka karşı insani boyutu aşan derecede canavarca bir hisle katliamlar gerçekleştirmektedir. Soykırıma dönüşen bu katliamlarda çocuk, yaşlı, kadın, hasta, sivil vs. ayrımı yapılmadan, BM tarafından kullanımı yasak olan bombalar başta olmak üzere ağır silahlar kullanılarak toplam alanı küçük olan yerleşim alanı yok edilmiştir. Uluslararası hukuk başta olmak üzere, savaş hukuku kadın, sivil, insan ve çocuk hakları gözetilmeden sivil insanların üzerlerine binlerce bomba yağdırılmıştır. Ayrıca sınır kapıları kapatılarak gıda, ilaç, giyecek, barınma gibi temel insani ihtiyaçların girişi yasaklanarak tüm insan hakları yerle bir edilmiştir. Bununla birlikte savaşta dahi dokunulması yasak olan ibadethaneler, eğitim kurumları, sağlık ve yardım kuruluşları barbarca bombalanarak yıkılmıştır. Tüm dünyanın gözü önünde insanlığın en büyük soykırım ve trajedilerinden biri yaşanmaktadır. Tüm dünyanın canlı olarak izlediği bu soykırım ve trajediyi sonlandırmakla görevli BM Güvenlik konseyi ise etkisiz ve yetersiz kalmıştır. Gerek mevcut organizasyonel yapısı gerekse yaptırım gücünün sınırlı olması gibi nedenlerle BM sadece kınamak ve çağrı yapmak gibi herhangi bir etkisi olmayan tepkiler ortaya koymuştur. BM’nin sadece kınamak ve çağrı yapmaktan başka bir şey elinden gelmediği bu katliam BM’yi dünya milletleri ve devletleri nezdinden ciddi anlamda tartışmaya açmıştır. Bu kapsamda çalışmada BM’in barışın sağlanması ve korunmasındaki etkinliğine ilişkin Türkiye’de yaşayan bireylerin düşünceleri nicel yöntem ile ölçülmüştür.

Demografik yapı itibariyle Türkiye’nin özeti niteliği taşıyan İstanbul ilinde ikamet eden 20 yaş ve üzeri 507 bireye anket uygulanmıştır. Ankete katılan bireylerin BM Etkinlik düzeyleri 1.9009 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada başvuru ölçek 5’li likert olduğundan orta nokta (% 50) olarak 3 değeri kabul edilmektedir. Söz konusu değere göre katılımcıların BM etkinliğine ilişkin algı düzeyleri ortalamanın altında bulunmuştur. Yani katılımcılar BM’nin Gazze özelinde barışın sağlanması ve korunmasında oldukça etkisiz ve yetersiz bir kurum olduğunu düşünmektedir. Demografik değişkenler itibariyle bulgular incelendiğinde; Yaş düzeyi arttıkça BM etkinlik düzeyine ilişkin algının azaldığı, Eğitim düzeyi arttıkça etkinlik algısının arttığı, cinsiyet, meslek ve medeni duruma göre erkek, çalışmıyor ve boşanmış/dulların algı düzeylerinin kendi gruplarına göre daha düşük olduğu, haber alma kaynağına göre yapılan analiz neticesinde ise en düşük algı düzeyinin geleneksel medyada olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Gelir düzeyi itibariyle yapılan analiz neticesine ise daha düşük gelir gruplarının BM etkinlik düzeyine ilişkin algılarının daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılmış olan bu çalışma ileride de yapılacak olan çalışmalara ışık tutacak şekilde bir çalışmadır. Söz konusu konunun önemine binaen gerek teorik gerekse uygulamaya yönelik çalışmaların daha geniş, farklı tür ve etnik kitlelerle yapılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı. (2025, Ocak 20). Filistin’de ölen basın mensupları. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/filistinde-olen-basin-mensuplari-10-ocak-calisan-gazeteciler-gununde-ankarada-anildi/3446777>
- Ağırakça, A. (2015). *Kaynaklar ışığında İsrâ ve Miraç olayı*. *Artuklu Akademi (Journal of Artuklu Academia)*, 1(2), 1-30.
- Ardıç, S. (2022). BM barış gücü, *SÜAMYOD.*, 5 (1). 39-70.
- Aral, B. (2010). Enhancing the role of the UN General Assembly in the preservation of international peace and security. *Avrasya Etüdleri*, 38(2010-2), 7-19.
- Arsan, H. Ü. (1992). Kamu maliyesi alanında yeni bir inceleme konusu: uluslararası kamusal mallar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(01). <https://doi.org/10.1501/SBFder 0000001538>
- Bademci, V. (2011). Kuder-Richardson 20, Cronbach’ın Alfası, Hoyt’un varyans analizi, genellenirlik kuramı ve ölçüm güvenirliği üzerine bir çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 173-193.

- Barış, A., ve Barlas, E. (2017). Kamu maliyesi teorisinde küresel kamusal mallar. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 129-152. <https://doi.org/10.19129/sbad.316>
- Candemir, A. (2007). *Birleşmiş Milletler barışı koruma harekâtlarının hukuki esaslarının değerlendirilmesi* Yayınlanmamış Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çalık Topuz, Z. ve Arafat, M. (2023). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının Filistin-İsrail barış sürecine etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 78(2), 357-380.
- Demiralp, O. (2024). Filistin sorunu ve uluslararası yargı. *Uluslararası Suçlar ve Tarih / International Crimes and History*, 25, 17-26.
- Erdem, M., Şenyüz, D., ve Tatlıoğlu, İ. (2021). Kamu maliyesi (17. baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Erul, B. (2024). Kudüs ve Aksa (5. baskı). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- George, D. ve Mallery, P. (2003). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 14.0 update. 7th ed., USA-Boston: Allyn & Bacon.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). SPSS for windows step by step: a simple guide and reference. 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson, 1-158.
- Göker, Z. (2009). Küresel kamusal bir mal: Finansal istikrar. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 17, 7-22.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2013). Multivariate data analysis: Pearson Education Limited, 1-287.
- Kanbak, A. (2018). Küresel kamu malı: Barış ve güvenlik. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 1(1), 77-88.
- Karaca, C. (2021). Kamu maliyesi. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kaul, I., Conceição, P., Goulven, K. L. ve Mendoza, R. U. (2003). Providing global public goods: managing globalization, New York: Oxford University Press
- Kirmanoglu, H., Yilmaz, B. E., ve Susam, N. (2006). Maliye Teorisi'nin çıkmazı: Küresel kamusal mallar (kalkınma yardımları içinde küresel kamusal malların finansmanı). *Maliye Dergisi*, 150, 25-52.
- Mutlu, A. (2006). Küresel kamusal mallar bağlamında sağlık hizmetleri ve çevre kirlenmesi: Üretim, finansman ve yönetim sorunları. *Maliye Dergisi*, 150, 1-20.
- Özbayın, M. C. (2020). *Birleşmiş Milletler'in barışı koruma misyonu: Sudan örneği*, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi.
- Özmen, A. (1999). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. İçinde A. Bir (ed.) Örneklem (ss. 25-50). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1081.
- Pehlivan, O., vr Öz, E. (2022). Uluslararası maliye ve vergilendirme (2. baskı). Ekin Yayınevi.
- Saunders, M., Lewis, P. ve Thornhill, A. (2000). Research methods for business students. Second Edition. Prentice Hall, 1-245.
- Sökmen Gürçam, Ö., ve Iğdır Akaras, A. (2021). Uluslararası bir sorun olarak mülteci meselesinin küresel kamusal mallar bağlamında incelenmesi. In E. Öz, U. Sandalcı, & İ. Sandalcı (Eds.), *Küresel mali sorunlar ve muhtemel çözümler* (303-325). İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Susam, N. (2008). Kamu maliyesinde sınır ötesi bir kavram: Küresel kamusal mallar. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 12(1-2), 277-303.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2013). Using multivariate statistics (sixth ed.) Boston: Pearson.
- Tekin, A. ve Vural, İ.Y. (2004). Global kamusal malların finansman aracı olarak global vergi önerileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (12). 323-337.

TİHEK. (2024). Filistin’de insan hakları ihlalleri ve Gazze soykırım raporu. Girişim Matbaacılık. Ankara

Tosunoğlu, Ş. (2018). Uluslararası Kamu Mali Örnekleri, İçinde: Uluslararası Kamu Maliyesi, Edit. Fazıl Tekin ve Mehmet Oğuz Arslan, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3961, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 2745, Eskişehir.

Yılmaz, B. E. ve Yaraşır, S. (2011). Bir küresel kamusal mal olarak sağlık ve finansmanında resmi kalkınma yardımlarının rolü. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 55, 1-20.

Yılmaz, A. N. ve Alagöz, V. (2023). Birleşmiş Milletler’in Filistin politikası. *Journal of Economics and Political Sciences*, 3(2), 113-124.

Yücenur, G. N., Demirel, N. Ç., Ceylan, C. ve Demirel, T. (2011). Hizmet değerinin müşterilerin davranışsal niyetleri üzerindeki etkisinin yapısal eşitlik modeli ile ölçülmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 12 (1), 156-168.